

comaproject.eu

COMAP
ADVOCACY
ESZKÖZTÁR

A MŰVÉSZETEK EREJÉNEK
FELTÉRKEPEZÉSE ÉS
MEGVALÓSÍTÁSA A TANULÁSBAN

BEVEZETÉS 6

Kinek szól ez az eszköztár? 8

Mire lehet használni? 8

Mi az érdekérvényesítés 8
és miért fontos?

HOGYAN TERVEZZE MEG 9
ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ
TEVÉKENYSÉGÉT?

Az érdekeltek feltérképezése 9

SWOT-elemzés 12

Politikai környezet 13

Intézményi környezet 13

Pénzügyi rendelkezések 13

A közvélemény 14

ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ 15
ESZKÖZÖK

Amivel már rendelkezik 15

Mit kell fejleszteni 15

A CoMap-eszközök mint 16
érdekérvényesítő eszközök

KIINDULÓPONTOK ..... 17 AZ ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ TEVÉKENYSÉGHEZ

Főbb meghatározások	17
Nyitott iskola	17
Művészeti és kézműves oktatás ...	17
Inkluzív oktatás	18
Szülő/gondviselő	19
Érdekelt felek	19
Formális oktatás	19
Informális oktatás	20
Nem formális oktatás	20
Trauma	20
Gyermek részvétel	21

ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS ..... 22 A MEGLÉVŐ POLITIKÁN KERESZTÜL

Az ENSZ gyermekjogi egyezménye	22
(UNCRC)	
Az oktatás újragondolása	22
Globális tanulási válság	23
A szociális jogok európai pillére	24

INSPIRÁCIÓ A COMAP PROJEKTBEN RÉSZT VEVŐ ORSZÁGOK NEMZETI ÉS REGIONÁLIS PÉLDÁIBÓL . . . 25

Németország	25
Görögország	25
Magyarország	25
Hollandia	26
Egyesült Királyság – Anglia	26

MIÉRT ÉS HOGYAN TÁMOGASSUK A NYITOTT ISKOLAI MŰVÉSZETI PROJEKTEKET? 27

Miért jó eszköz egy művészeti projekt?	27
Inkluzív környezet megteremtése	28
Részvételen alapuló tervezés és	28
megvalósítás	
Kollégák bevonása –	29
előnyök és hátrányok	

DIGITÁLIS ÉS ONLINE ESZKÖZÖK HASZNÁLATA MŰVÉSZETI PROJEKTEKBE 30

Digitális eszközök kiválasztása és használata . . . 30

Kockázatcsökkentés az online környezetben . . . 31

A közösségi megosztás 31
általános megközelítései

Adatvédelem és szellemi tulajdonjogok 32

AZ ÖRDÖG A RÉSZLETEKBE REJLIK – MIT TEHET ELLENE? 33

A művésznak nincs pedagógiai diplomája 33

Nem minden tanár művészeti szakértő 33

A művészek nem megfelelő példaképek 33
a diákok számára

A tanterv nem megváltoztatható 34

A művészet nem hasznos 34

Veszélyes elhagyni az iskola épületét 34

Nem minden gyerek tehetséges a művészetekben . . . 34

A nyitott iskola sok plusz munkát jelent 35

Ez nincs benne a fizetésben 35

A művészek nem fognak és nem is szabad 35
ingyen dolgozniuk

BEVEZETÉS

A mai gyerekek és fiatalok olyan világban élnek, amely tele van bizonytalansággal, olyan dolgokkal, amelyek ijesztőek lehetnek, és szorongást, pánikot és traumát okozhatnak. Statisztikai adatok azt mutatják, hogy Európa-szerte több gyermek szorul szakszerű mentális egészségügyi támogatásra, mint valaha.¹

A művészeti tevékenységek terápiás erejét régóta használják felnőttek és gyerekek a stressz oldására, traumák kezelésére és olyan gondolatok közlésére, amelyeket más módon nehéz kifejezni.²

A művészeteket tudatosan használják az iskolai tevékenységek gazdagítására is, különösen hogy a STEM (természettudomány, technológia, mérnöki tudományok és matematika) tantárgyat több diák számára tegyék vonzóvá.

A legtöbb országban a művészetek nem kaptak nagy hangsúlyt az oktatáspolitikában és az oktatási gyakorlatban. Az európai és a nemzeti oktatáspolitikák sokáig elhanyagolta a művészeti oktatást, kivéve, ha az a STEM egyfajta "mellékágát" képezte. A művészetek gyakran csak tantárgyak, és még csak nem is a legrangosabbak. Az iskola általában a kérdésekre adandó helyes válaszok megtanulásának a helye, és így gyakran kevés hely marad a szabadon szárnyaló kreativitásnak és a művészi kifejezésnek.

Az elmúlt néhány évben az is nyilvánvalóvá vált, hogy bár az iskolák fontos szerepet játszanak (vagy kellene, hogy játszanak) a gyermekek oktatásában, a hagyományos iskolák gyakran nem képesek kielégíteni a gyermekek egyéni tanulási igényeit. Így az oktatási ígéretnek beváltásának fő módja a nyitott iskola – az iskolák és az általuk foglalkoztatott hivatásos pedagógusok aktívan kapcsolatba lépnek más szakemberekkel és intézményekkel és együttműködnek velük, legyenek azok múzeumok, könyvtárak, tudományos központok, sport-, ifjúsági és környezetvédelmi szervezetek, egyéni szakértők, szülők.... és művészek.

Ezen belül a művészetek különösen fontos szerepet játszanak. Az iskolák egyre multikulturálisabbá és sokszínűbbé válnak, és a közösség tagjainak saját művészeti hagyományaiából is meríthet a tanítás és a tanulás. Így a művészet a befogadás és az összetartozás érzésének erősítése szempontjából is fontos eszközzé vált, ami elengedhetetlen az oktatási sikerhez.

1 Iacobucci G. Covid-19: A jelentés szerint a járvány aránytalanul károsította a gyermekek mentális egészségét BMJ 2022; 376 :o430 doi:10.1136/bmj.o430

2 A művészeti terápiának hatalmas irodalma van.

A 2020-2022-es iskolabezárási időszakok után egyre több iskola és iskolavezető ismeri fel, hogy meg kell újítani és bővítenie kell oktatási kínálatát. Megértik, hogy diákjaikra nagy stressz nehezedik, amelynek okai részben az iskola hatókörén kívül esnek. Az elkötelezett oktatási szakemberek megoldásokat keresnek, többek között olyan gyakorlatok és terek formájában, amelyek alternatívát jelentenek a formális iskolai környezetben hagyományosan kínált gyakorlatokhoz és terekhez képest.

A CoMap konzorcium kifejlesztett, kipróbált és ajánl egy olyan, a kutatásain alapuló megközelítést, amely segíthet. Ez a program nemcsak a diákokat, hanem a tanárokat, a szülőket és az iskolai közösség tagjait is bevonja a különböző művészeti formákat használó, helyi művészekkel együttműködve megvalósuló társalkotási tevékenységekbe.

Azonban lehetnek belső és külső akadályok, amelyeket le kell küzdeni. Ez az eszköztár azoknak kíván segítséget nyújtani, akik ilyen művészeti alapú módszertant vagy hasonló, saját maguk által kifejlesztett módszertant kívánnak bevezetni, hogy a nehézségeket leküzdjék diákjaik, valamint kollégáik érdekében, akiknek szintén szükségük lehet erre a segítségre.

KINEK SZÓL EZ AZ ESZKÖZTÁR?

Az eszköztár az iskolavezetőket, szülői vezetőket és közösségfejlesztőket célozza meg, akik a Co-MAP megközelítés megvalósítása érdekében végzett érdekérvényesítő munkájukhoz használhatják az eszközöket, különösen a bevándorlók és más marginalizált csoportok oktatási inklúzióját szolgáló kreatív tevékenységek segítségével. Az eszköztár többek között a trauma-informált módszerekre támaszkodik.

Az eszköztár másodlagos célcsoportja a döntéshozók a politika és a napi gyakorlat minden szintjén, különös tekintettel a nemzeti és helyi szintű politikai döntéshozókra, az iskolavezetőkre és más vezető szakemberekre a formális és nem formális oktatás területén. Az eszköztár elsősorban az iskola szintjén, de magasabb szinteken is szakpolitikai változásokat céloz meg, különösen a tanárok művészekkel és más nem formális és informális szolgáltatókkal végzett munkájának elismerése és díjazása révén.

MIRE LEHET HASZNÁLNI?

Ezt az eszköztárat úgy terveztük, hogy segítse Önt – függetlenül attól, hogy milyen szerepet tölt be az iskolában –, hogy meggyőzzön másokat: a művészeti projektek kiválóan alkalmasak az inklúzió fejlesztésére és a traumák kezelésére. Ebben az eszköztárban megtalálhatja a jogi hátteret, az érvei alátámasztására szolgáló, bizonyítékokon alapuló állításokat, valamint néhány lehetséges választ a leggyakoribb kételyekre, amelyeket az érdekeltektől hallhat.

MI AZ ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS ÉS MIÉRT FONTOS?

A (szakpolitikai) érdekérvényesítés olyan párbeszéd tárgyalási és közvetítési folyamata, amelyen keresztül befolyásos hálózatok, véleményvezérek és végül döntéshozók magukévá teszik az Ön ötleteit, bizonyítékait és javaslatait, és ezt követően azok alapján cselekszenek (Eóin Young & Lisa Quinn, 2012).³

Bárki lehet szószóló, csak annyi kell hozzá, hogy egy adott területen vagy területen változást akarjon elérni a társadalomban. A merev oktatási rendszereket gyakran nehéz úgy alakítani, hogy megfeleljenek a világ minden országában a diákok igényeinek, de ez nem jelenti azt, hogy el kell fogadni. Az érdekérvényesítés az egyik módja, hogy a döntéshozóknak jobb alternatívákat kínálva küzdjünk a változásért.

Nem elég erős érvekkel és jól működő, bizonyítékokon alapuló módszerekkel rendelkezni, meg kell találni a módját, hogy mindez elérje a döntéshozókat, és meggyőzze őket a cselekvésről.

³ Young, E., Quinn, L. (2012) MAKING RESEARCH EVIDENCE MATTER A Guide to Policy Advocacy in Transition Countries. Open Society Foundations. Budapest

HOGYAN TERVEZZE MEG ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ TEVÉKENYSÉGÉT?

Az érdekvérvényesítést saját magának kell megterveznie, a saját politikai, társadalmi és pénzügyi valóságához igazítva (lásd alább a SWOT-elemzést). Meg kell határoznia, hogy kiket kell megszólítania, az üzenetét a jelenlegi valóságban kell elhelyeznie, és meg kell határoznia, hogy mi lehet az "értékesítési pont" (lásd az alábbiakban az érdekeltek feltérképezését).

Az érdekvérvényesítést SMART módon kell megtervezni. A SMART rövidítés, a következőket jelenti

Specific | Konkrét – meg kell határoznia, hogy pontosan mit szeretne elérni.

Measurable | Mérhető – meg kell ítélnie, hogy teljes mértékben vagy részben elérte-e a céljait.

Achievable | Elérhető – reális célokat kell kitűznie, hogy elkerülje a nagy csalódásokat.

Relevant | Releváns – fektessünk pénzt, erőfeszítést és időt abba, ami valóban számít, és ami jobb lehetőségeket eredményezhet a gyermekek számára.

Timed | Időzített – meg kell határoznia egy időkeretet a tevékenységeihez, hogy megfelelően tudjon összpontosítani.

AZ ÉRDEKELTEK FELTÉRKÉPEZÉSE

Az érdekvérvényesítő tevékenység egyik legnagyobb kihívása a célközönség és az ő igényeiknek/motívumaiknak az azonosítása és megértése. A tervezési szakaszban figyelembe kell venni, hogy a politikát és általában a döntéseket emberek hozzák, nem pedig intézmények. Ezért az érdekvérvényesítő tevékenységeknek az egyénekre kell irányulniuk. A sikeres érdekvérvényesítők gondosan elemzik célközönségüket, hogy erőfeszítéseiket és erőforrásaikat a leghatékonyabb módon irányítsák.

A célközönség azonosításának és megértésének első lépései során hasznos lehet különbséget tenni az elsődleges és a másodlagos célközönség között. Más szóval, az érdekvédőknek az alábbi kérdésekre kell válaszolniuk:

- Kinek van felhatalmazása a szükséges változtatások végrehajtására? és
- Ki befolyásolja őket?

Az elsődleges célközönség a döntéshozók bármely szintje, akiknek hatalmukban áll közvetlenül befolyásolni az érdekvérvényesítési cél kimenetelét – legyen szó politikai

változásról vagy más döntő fontosságú tényezőkről, mint például a finanszírozás. Ezek olyan személyek, akiknek például jóvá kell hagyniuk egy jogszabály-módosítást. A másodlagos célközönség olyan egyénekből és csoportokból áll, akik befolyásolni tudják ezeket a döntéshozókat. Véleményük és cselekedeteik fontosak az érdekérvényesítési célok elérésében, mivel potenciálisan befolyásolhatják a döntéshozók véleményét és cselekedeteit – akár támogatóként, akár ellenfélként.

Ha például külső művészek bevonásával szeretné elérni a művészeti projektek rendszerszintű bevezetését az iskolában, hogy megvitassák a tanulók tapasztalatait és traumáit, akkor az érdekelt felek a következők lehetnek:

- saját kollégái vagy vezetői
- a diákjai
- a diákok családjai
- helyi művészek vagy művészek szervezetei
- a szakemberek (pszichológusok, terapeuták, orvosok, tanárok) lehet, hogy együttműködőek, de az is lehet, hogy őket is meg kell győzni
- a művészeti oktatás területén a hagyományos művészeti tanterveken túlmenően, informális módon működő civil szervezetek
- politikai döntéshozók, akik befolyásolják az ilyen irányelvek végrehajtását vagy döntenek ezekről (lehetnek oktatási vagy egészségügyi miniszterek, államtitkárok, önkormányzatok tagjai), akiket meg kell győzni
- a rendelkezésre álló finanszírozást befolyásoló pénzügyi döntéshozók
- képzési szolgáltatók és egyéb intézmények, amelyek szerepet játszanának a résztvevők képzésében

Érintettek térképe

Minden egyes célcsoport (és nagyon befolyásos emberek esetében, pl. iskolavezető, miniszter vagy polgármester, minden egyes célpont) esetében el kell dönteni, hogy melyik kvadránsba tartoznak, és milyen eszközökkel lehet őket bevonni néhány egyszerű kérdés megválaszolásával:

 Mit tudnak a művészeti projektek felhasználási lehetőségeiről általában, az inklúzió eszközeként használva, illetve a nyitott iskola értékeiről?

Ha túlságosan alapvető információkat ad meg, az feleslegesnek tűnhet, és elveszítheti az érdeklődésüket. Ha nem biztosítja a közös alapot, az később problémákat okozhat.

 Milyen meggyőződések befolyásolhatják őket, hogy támogassák a célokat?

Mit gondolnak az inkluzív oktatásról? Milyen a kapcsolatuk és véleményük a művészekről? Hogyan látják a külső szereplők feladatát? Mit gondolnak, ki a felelős a különböző feladatokért a különböző oktatási igényű gyermekekkel kapcsolatban?

 Milyen személyes érdekek befolyásolhatják a támogatásukat?

Van iskolás gyermekük? Művészek vagy művészetkedvelők? Vannak-e saját, nemrégiben elszenvedett traumáik? Újraélesztés előtt állnak? Lehet, hogy ez médiavisszhangot biztosítana számukra? – és más hasonló tényezők jelentősek lehetnek.

 Hogyan befolyásolhatja a támogatásuk, hogy Ön megvalósítsa a céljait?

Fontos megérteni, hogy közvetlen támogatásuk hogyan segítheti Önt a művészeteken keresztül történő inkluzív oktatás megvalósításában, de ugyanilyen fontos azt is látni, hogy milyen hatása lehet, ha nem tesznek semmit, vagy közvetlenül az Ön céljainak megvalósítása ellenében cselekszenek.

SWOT-ELEMZÉS

A SWOT-elemzés egyszerű és jól ismert eszköz. Ha megfelelően végezzük el, az érdekérvényesítő munkánk alapja lehet (és a módszer más célok esetében is használható.) A SWOT egy másik rövidítés, amely a következőket jelenti.

Strength | Erősség – amiben Ön vagy az ötlet/módszer/termék, amiről megpróbálja meggyőzni az embereket, igazán jó.

Weaknesses | Gyengeségek – mi jelenthet kihívást, mit lehet túl nehéz elfogadni vagy megvalósítani, mi igényel túl sok erőfeszítést

Opportunities | Lehetőségek – a környezet mely elemei (médiamegjelenések, készülő jogszabályok, változtatási szándék) segíthetik az elérni kívánt célok megvalósítását.

Threats | Veszélyek – melyek a fő akadályok, amelyek az Ön útjában állhatnak.

Fontos megjegyezni, hogy az erősségek és a gyengeségek belső tényezők, egyes gyengeségeket akár Ön is képes lehet javítani és kiküszöbölni, míg a lehetőségek és a veszélyek külső tényezők, nem Öntől függnek, és a veszélyek minimalizálásához sok érdekérvényesítő erőfeszítésre lehet szükség.

Kérjük, végezzen SWOT-elemzést a politikai környezetről, az intézményi környezetről, a pénzügyi rendelkezésekről és a közvéleményről saját környezetében, hogy felmérje, melyek a fő akadályok céljai elérésében, és melyek a támogató tényezők.

GYELV elemzés

POLITIKAI KÖRNYEZET

Amikor a politikai környezetről beszélünk, ez alatt az összes olyan törvényt és rendeletet értjük, amelyek alkalmazandók és befolyásolják az Ön helyzetét – az iskola belső szabályaitól és pedagógiai programjaitól a nemzeti oktatási törvényig.

A későbbiekben összefoglaltuk a legfontosabb nemzetközi szakpolitikai dokumentumokat, amelyek hatást gyakorolnak a művészet mint a befogadás eszköze, illetve a nyitott iskola bevezetésének lehetőségére, de ezen túlmenően léteznek olyan nemzeti szabályozások is, amelyek nagymértékben eltérhetnek, vagy akár ellentmondhatnak a nemzetközi politikának. Egyes nemzetközi szakpolitikai dokumentumok, nevezetesen a nemzetközi szerződések kötelező érvényűek, míg mások (mint például az EU összes iskolai irányelve) ajánlások, amelyeket felhasználhat érdekérvényesítő munkája során. A nemzeti/helyi politikai környezet támogatja-e (legalább papíron) a művészetek iskolai szerepét vagy a nyitott iskola bevezetését? Vannak-e jelenleg olyan törvények vagy rendeletek, amelyek kifejezetten megakadályozzák a nyitott iskola bevezetését? Milyen terük és gyakorlatuk van az iskoláknak a saját politikai környezetük kialakításában?

INTÉZMÉNYI KÖRNYEZET

Bár az intézményeknek be kellene tartaniuk a törvényeket és rendeleteket, a valóságban lehet, hogy szigorúbbak és erősebb kontrollt gyakorolnak, vagy éppen ellenkezőleg, hajlandóak megszegni bizonyos szabályokat, hogy extra támogatást nyújtsanak. Elemezze és sorolja fel a gyakorlatokat, amelyek segítik a munkáját, és amelyek megakadályozzák egy olyan rendszer kialakítását, amely valóban figyelembe veszi a gyermekek és családjaik szükségleteit.

PÉNZÜGYI RENDELKEZÉSEK

A döntéshozók első kérdése egy új ötlet hallatán gyakran az, hogy “mennyibe fog kerülni?”. Bár sok változtatás extra pénzügyi teher nélkül is megvalósítható, fel kell mérni, hogy milyen pénzügyi forrásokra van szükség ahhoz, amit el akarunk érni, milyen pénzügyi rendelkezések vannak érvényben, mit támogatnak, mennyire rugalmasak. A gyermekek jogairól és a fogyatékkal élők, illetve a kisebbségi csoporthoz tartozók jogairól szóló nemzetközi szerződések mind megkövetelik az államoktól, hogy támogatást nyújtsanak. Elképzelhető, hogy azzal kell érvelnie: a jelenlegi támogatás nem felel meg a célcsoportok igényeinek. A külső oktatókkal, például szakértőkkel való együttműködés során az egyik fő kihívás a munkájukért járó díjazás előteremtése, valamint a tanárok idejének biztosítása, ha a tevékenység nem szigorúan tantervi jellegű.

A KÖZVÉLEMÉNY

A széles körű támogatottságtól függően érdekérvényesítő munkája lehet rendkívül könnyű vagy nehéz. Sajnos, az előítéletek és tévhitek nem ritkák a művészet vagy inklúzió terén. Ha tisztában van a közvélemény általános tendenciáival, üzenetei és tevékenységei személyre szabhatóak, és kifejezetten a negatív hiedelmekre irányulhatnak, vagy a pozitív hiedelmekre építhetnek. Az iskolai művészeti tevékenységekkel kapcsolatos közvélemény egy másik fontos szempont, amelyet figyelembe kell vennie, mivel valószínűleg meg kell változtatnia, hogy az emberek miként látják a művészet fontosságát az iskolában a hagyományosan „komolyabbnak” tartott tantárgyak jelentőségéhez képest.

ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ ESZKÖZÖK

AMIVEL MÁR RENDELKEZIK

Miután áttekintette célcsoportjait, a környezetében lévő segítő tényezőket és akadályokat, ideje felmérni, hogy jelenleg milyen eszközöket használ az inkluzív oktatásról és a művészeti projektek traumakezelésben betöltött szerepéről alkotott nézeteinek népszerűsítésére. Vannak már kialakult csatornái a döntéshozókhoz? Lehet, hogy csak pontosítania kell az üzeneteit, vagy jobban oda kell figyelnie, hogy érdekérvényesítő eszközként használja azokat.

Példák a már meglévő érdekérvényesítő eszközökre:

- Nemzetközi szerződések és szakpolitikai dokumentumok – használjon idézeteket
- Kutatási cikkek
- Megosztható eredmények – jobb tanulási eredmények, magasabb szintű jólét stb., amelyeket a kísérleti tevékenységek bizonyítottak.
- Fényképek – kérjük, vegye figyelembe a gyermekek személyiségi jogait, és soha ne osszon meg olyan fényképeket, amelyeken felismerhető személyek szerepelnek.
- Média cikkek
- Már kidolgozott módszertan
- Példák a műalkotásokra

MIT KELL FEJLESZTENI

Ha felismeri, hogy bizonyos csoportokat, akiket feltétlenül meg kell győznie, még mindig nem sikerült megcéloznia, itt az ideje, hogy új eszközöket dolgozzon ki a megszólításukhoz.

Példák, hogy milyen érdekérvényesítő eszközöket hozhat létre:

- Ajánlások
- Saját kutatási eredmények
- Infografikák arról, hogy mit népszerűsít
- Videók, hangfelvételek, fényképek – a személyiségi jogokat szem előtt tartva
- Hírlevelek
- Honlap
- Közösségi média posztok

A COMAP-ESZKÖZÖK MINT ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ ESZKÖZÖK

A személyes tapasztalatok a legerősebb tényezők, amelyek minden döntéshozót befolyásolnak. Még a legobjektívebb emberek is, akik azt állítják, hogy a bizonyítékok alapján dolgoznak, személyes tapasztalataikhoz igazítják a bizonyítékok értékelését. Ezért a legjobb, ha a CoMap módszertant használja a legerősebb érdekérvényesítő eszközként.

- *Mutassa meg a gyerekek és/vagy a tanárok és a szülők által a CoMap workshopok során készített alkotásokat, és kérje meg a döntéshozókat, hogy ők maguk értékeljék azokat.*
- *Legyen néhány erős kép a résztvevők arcáról, amelyek örömet, koncentrációjukat, izgatottságukat mutatják⁴*
- *Hívja meg őket, hogy vegyenek részt egy tájékoztatósi foglalkozáson.*

A CoMap eszközök letölthetők innen:
comaproject.eu/intellectual-outputs

4 Ehhez a résztvevők engedélye szükséges. Ha a résztvevő kiskorú, akkor a szülő vagy gyám engedélyét is ki kell kérnie, azonban ez a hozzájárulás a gyermek kifejezett beleegyezése nélkül nem érvényes, ha betartja a gyermekjogi előírásokat. Még ha van is engedélye, ezeket a képeket olyan formátumban használja fel, amely biztosítja, hogy ne lehessen lemásolni azokat – mutassa meg a képeket, de ne ossza meg digitális vagy nyomtatott formában.

KIINDULÓPONTOK AZ ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ TEVÉKENYSÉGHEZ

FŐBB MEGHATÁROZÁSOK

Az érdekérvényesítő munka megkezdésekor elengedhetetlen, hogy a legfontosabb kifejezések és fogalmak alatt mindenki ugyanazt értse.

NYITOTT ISKOLA

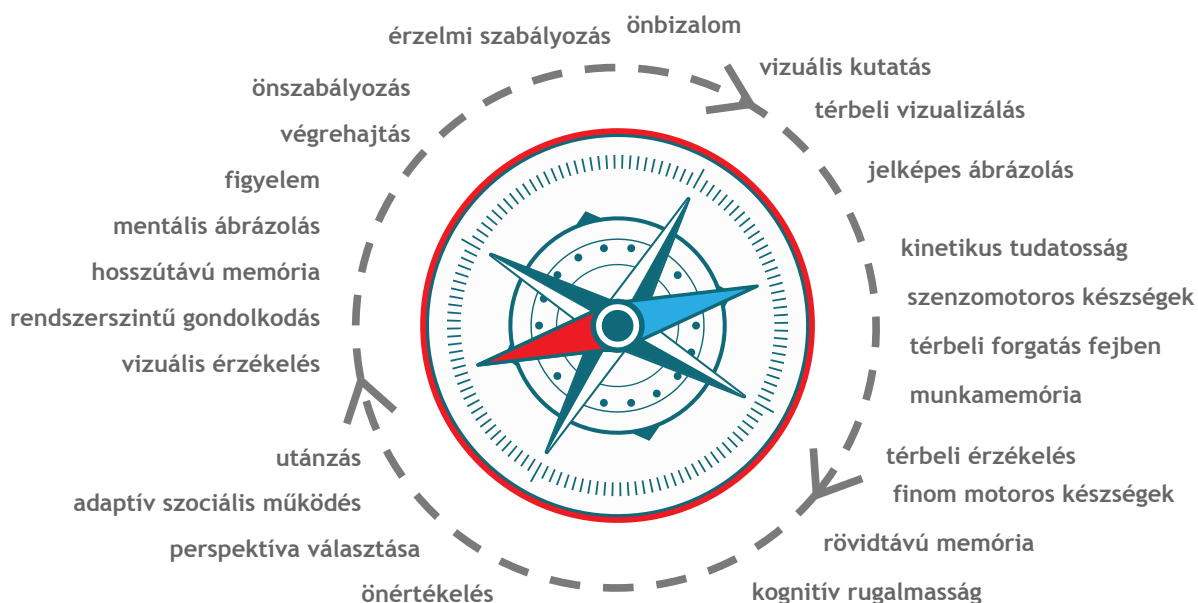
Az iskola működtetése olyan módon, amely reflektál a külső ötletekre, témákra és kihívásokra, beépíti azokat a tanítási módszerekbe és a mindennapi iskolai életbe, és a közösség számára biztosítja a tanulók és tanárok kreativitását.

MŰVÉSZETI ÉS KÉZMŰVES OKTATÁS

A művészeti és kézműves tantárgyakon keresztül a gyerekek megtanulják értékelni a tárgyakat és képeket a különböző kultúrákban és korokban. A formatervezés, a művészet és a kézművesség terén szerzett tapasztalatok lehetővé teszik, hogy kritikusan reflektáljanak saját és mások munkáira. A művészetek szabadabb oktatási megközelítésben történő művelése elősegíti a kreativitást és a tervezői gondolkodást, javítja a szem-kéz koordinációt, a kézügyességet, a vizualizációs készséget és a memóriát is. Emellett örömteli és gyakran játékos – ezek az elemek a gyermekek és a felnőttek tanulását egyaránt elősegítik.

A LEGO Alapítvány vizualizálta a különböző típusú tanulási folyamatokat, amikor valakit arra kérnek, hogy rövid időn belül építsen meg egy 6 LEGO-darabból álló kacsát – ezt a tevékenységet gyakran használják a tanárok, de a vállalati vezetők képzése során is. Több mint százmillió módja van 6 LEGO-darab kombinálásának, és ezek közül sok kacsát ábrázolhat. Ez a tevékenység 24 különböző készséget használ és fejleszt:

MI TÖRTÉNT?

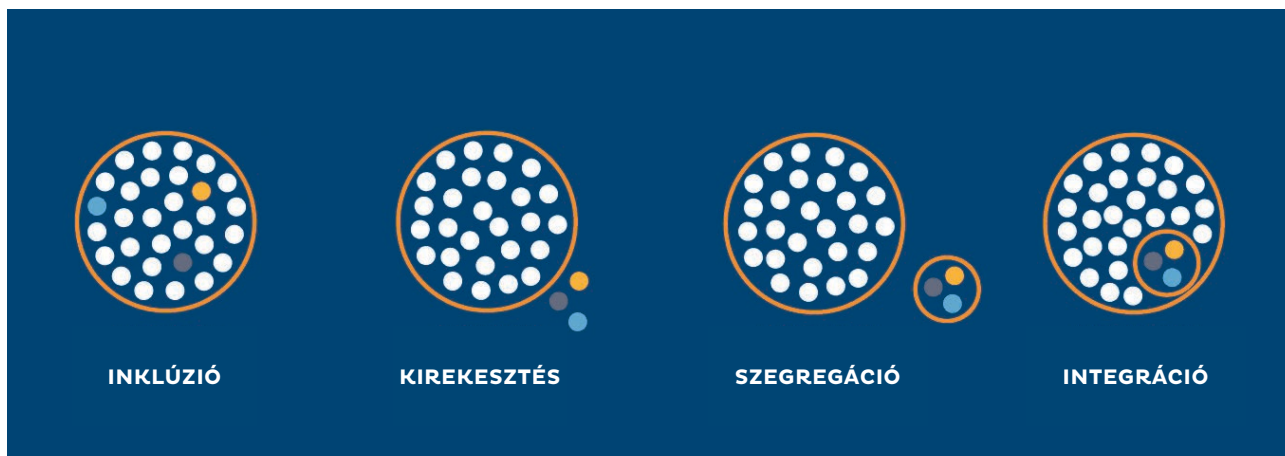

INKLUZÍV OKTATÁS

Az inkluzív oktatás lehetővé teszi, hogy a különböző háttérű tanulók egymás mellett tanuljanak és fejlődjenek, ami mindannyiuk javát szolgálja (UNICEF).

A 4. fenntartható fejlődési cél feladata, hogy "biztosítsa az inkluzív és méltányos minőségi oktatást, és elősegítse az egész életen át tartó tanulás lehetőségét mindenki számára". Az inkluzív oktatást, beleértve a formális kora gyermekkori és általános iskolai oktatást is, olyan oktatásként határozza meg, amely minden fiú és lány számára elérhető, releváns és hatékony tanulási eredményekhez vezet.

Az inklúzió nehezen definiálható fogalom, a szakemberek, illetve az inklúziót tudományosan kutatók között nincs egységes definíció. Egyszerűbb kiindulópont lehet, hogy mi az, ami nem inklúzió:

Kirekesztés: egyes gyermekek és fiatalok nem férnek hozzá a minőségi oktatáshoz. Sok értelmi fogyatékos vagy tanulási fogyatékossgal élő gyermek nem fér hozzá az igényeinek megfelelő minőségi oktatáshoz, gyakran mert az egyetlen lehetőség anyagilag nem megfizethető számukra, vagy egyszerűen nincs helyben erre lehetőség.

Szegregáció: egyes gyermekek és fiatalok oktatása másoktól elkülönítve történik, például különböző osztályterekben, de ugyanabban az iskolában, vagy a tanterv során a csoportok folyamatos "beállítása" vagy "áramoltatása" révén.

Integráció: a gyermekek és fiatalok látszólag együtt tanulnak, de a valóságban mégis külön-külön oktatják őket. Erre példa, amikor egy gyermek ugyanabban az osztályteremben van jelen a többi gyermekkel az órákon, de egy felnőtt személyre szóló támogatást nyújt neki, és nem lép kapcsolatba a többi gyermekkel. Az inklúziót ezzel szemben úgy lehetne leírni, hogy "együtt", nem csak "bent".

SZÜLŐ/GONDVISELŐ

A szülői felelősséget a gyermek biológiai vagy örökbefogadó szülei gyakorolják. A gyámságot olyan személy gyakorolja, aki nem a gyermek egyik szülője. A szülői felelősséggel rendelkező személy vagy személyek, illetve a gyám feladata a gyermek gondozásával és nevelésével kapcsolatos döntések meghozatala, valamint a gyermek vagyonának kezelése. Bár ez a jogilag meghatározott felelősség kulcsfontosságú, még lényegesebb, hogy a szülők szeretetet és támogatást nyújtanak. Ezt a fajta szülői szerepet gyakran megosztják más családtagokkal, például idősebb testvérekkel vagy nagyszülőkkel. A kulturálisan sokszínű iskolákban fontos tudni, hogy a jogilag meghatározott döntéshozó szereptől függetlenül a tényleges szülői szerepet más emberek vagy csoportok is betölthetik.

ÉRDEKELT FELEK

Az oktatásban az 'érdekelt fél' kifejezés általában mindenkire – emberekre vagy szervezetekre – utal, akiknek fontos az iskola és diákjai jóléte és sikere, beleértve az igazgatókat, tanárokat, munkatársakat, diákokat, szülőket, családokat, a közösség tagjait, helyi üzleti vezetőket és választott tisztviselőket, például iskolaszékeket, önkormányzati dolgozókat és állami képviselőket. Röviden, az érdekelt felek "érdekelték" az iskolában és annak diákjaiban, ami azt jelenti, hogy személyes, szakmai, polgári vagy pénzügyi érdekelttségük vagy felelősségük fűződik hozzájuk.

FORMÁLIS OKTATÁS

A formális tanulás olyan oktatás, amelyet rendszerint képzett tanárok nyújtanak szisztematikus, tervezett módon egy bölcsődében, óvodában, iskolában, egyetemen, más

felsőoktatási intézményben vagy szakképző intézményben. Ez az OECD által meghatározott három tanulási forma egyike, a másik kettő az informális tanulás és a nem formális tanulás.

INFORMÁLIS OKTATÁS

Az informális oktatás a tanulás bölcs, tiszteletteljes és spontán művelésének folyamata. Beszélgetéseken, valamint a tapasztalatok felfedezésén és bővítésén alapul.

NEM FORMÁLIS OKTATÁS

Intézményesített, tervezett, egy oktatási szolgáltató által nyújtott oktatás. A nem formális oktatás meghatározó jellemzője, hogy az egész életen át tartó tanulási folyamatban a formális oktatás kiegészítése és/vagy alternatívája. Gyakran azért szükséges, hogy mindenki számára biztosítsák az oktatáshoz való hozzáférés jogát. Minden korosztály számára elérhető, de nem feltétlenül alkalmaz folyamatos képzési struktúrát; lehet rövid időtartamú és/vagy alacsony intenzitású, és jellemzően rövid tanfolyamok, workshopok vagy szemináriumok formájában valósul meg. A nem formális oktatás többnyire olyan képesítéshez vezet, amelyeket az illetékes nemzeti oktatási hatóságok nem ismernek el formális képesítésként, vagy egyáltalán nem vezet képesítéshez. A nem formális oktatás kiterjedhet a felnőttek és a fiatalok olvasási készségének fejlesztésére és az iskolából kimaradt gyermekeket segítő programokra, valamint az életvezetési és munkaképességeket, illetve a társadalmi vagy kulturális fejlődést célzó programokra.

TRAUMA

A trauma az a tartós érzelmi reakció, amely gyakran egy nyomasztó esemény átélése következtében alakul ki. Egy traumatikus esemény átélése károsíthatja az ember biztonságérzetét, önismeretét, valamint képességét, hogy szabályozza az érzelmeit és eligazodjon az emberi kapcsolatokban. A traumatikus esemény után a traumát átélt emberek gyakran érezhetnek sokáig szégyent, tehetetlenséget, erőtlenséget és intenzív félelmet.

Javasoljuk, hogy a Bruce D. Perry által adott trauma-definíciót használjuk érdekvédelmi célokra, mivel az nagyon releváns az iskolai kontextusban. Kétféle traumát különböztet meg⁵: "Nagybetűs trauma", vagyis azok az élmények, amelyek a legtöbb embernek valószínűleg eszébe jutnak, amikor a traumára gondol: bántalmazás, elhanyagolás, természeti katasztrófa és halál.

Kis "t" trauma: "Lehet szerető családot... de ha folyamatosan olyan iskolában vagy, ahol úgy érzed, hogy nem tartozol oda, nem vagy a megfelelő színű, nem vagy a megfelelő nemű, nem vagy a megfelelő vallási meggyőződésű, bármi is legyen az, amiért folyamatosan a

5 Lásd <https://brenebrown.com/podcast/brene-with-oprah-winfrey-and-dr-bruce-d-perry-on-trauma-resilience-and-healing/>

kirekesztett csoportban vagy, az ugyanolyan érzelmi, fizikai és szociális következményekhez vezet, mint a nagy "T" trauma". Ha elég hosszan elhúzódik, a kis "t" trauma aktiválja a stresszre adott válaszrendszereket, és ugyanezekhez a változásokhoz vezet az agyban."

GYERMEK RÉSZVÉTEL

A cselekvőképesség lehetővé teszi, hogy bölcs döntéseket hozzunk, és ezeket a döntéseket tettekbe ültessük át, amelyek összhangban vannak az élettel, amit élni szeretnénk. Egyben az önbizalom érzését is jelenti, a meggyőződést, hogy befolyásolni tudunk egy eredményt, hogy van némi hatalmunk a történések felett. A CoMap kontextusában arra is vonatkozik, hogy az egyén identitását és felfogását láthatóvá és mások által aktívan elismertté teszi, hogy ezáltal javítsa és megerősítse életének személyes, kulturális és társadalmi aspektusait. A mély hallgatás, a jelenlét és a hajlandóság arra, hogy a világot a gyermek szemével lássuk, csak néhány módja annak, hogy tiszteletben tartsuk a gyermek cselekvőképességét. Ennek nagyszerű megnyilvánulása, ha hagyjuk, hogy a gyermekek szabadon kifejezzék magukat a művészet segítségével, és értékeljük az alkotásaikat.

ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS A MEGLÉVŐ POLITIKÁN KERESZTÜL

A vonatkozó nemzetközi és európai jogszabályok és politikák áttekintése

AZ ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNYE (UNCRC)

Bár az EU nem kötötte meg a gyermekjogi egyezményt, az összes uniós tagállam ratifikálta. Az UNCRC 23. cikke kifejezetten elismeri a fogyatékossgal élő gyermekek jogait. Emellett a 2. cikk tiltja a fogyatékossgon alapuló megkülönböztetést, a 3. cikk pedig arra szólít fel, hogy k minden, a gyermekeket – köztük a fogyatékkal élőt – érintő döntésnél a gyermek mindenek felett álló érdekét kell szem előtt tartani. Az 5. és 18. cikk elismeri a szülők kizárólagos jogát és kötelezettségeit gyermekeik nevelésében, és kötelezi a tagállamokat, hogy támogassák a szülőket e szerepük betöltésében, az általuk igényelt formákban. Uniós szinten az EUSZ 3. cikke a gyermekek jogainak védelmét az Európai Unió egyik céljaként határozza meg, amely megköveteli, hogy az Unió hatáskörének megfelelően aktívan dolgozzon ki megfelelő jogalkotási vagy szakpolitikai kezdeményezéseket.

AZ OKTATÁS ÚJRAGONDOLÁSA

Az UNESCO “Az oktatás újragondolása: a globális közjó felé?” című jelentése az UNESCO által az oktatás világát leginkább befolyásoló egyik jelentés, az 1996-os Delors-jelentés “Tanulás: A bennünk rejlő kincs” javított változata. A dokumentum alapja az a hatalmas változás, amelyet a világ az elmúlt 25 évben tapasztalt. Ezeket a változásokat a komplexitás és az ellentmondás új foka jellemzi, ami az oktatás átalakításának a Delors-jelentésben jelzettnél is nagyobb szükségét jelenti. A jelentés többek között az oktatás irányításával kapcsolatos kérdéseket vizsgálja, különös tekintettel az oktatás mint közjó elvére. A jelentés az oktatásról mint alapvető közjóról, humanista szemléletet mutat be. Ez a megkülönböztetés számos európai országban fontos. A közjónak a volt szocialista országokban rossz konnotációja van, ami nemcsak azt jelenti, hogy az állam köteles gondoskodni róla, hanem azt is, hogy valójában nem tartozik senkihez, miközben nem eléggé átlátható és elszámoltatható. Ehhez képest a közjó fogalma azt a szemszöveget hangsúlyozza, hogy minden ember felelős az oktatásért – tanulóként és oktatóként egyaránt.

GLOBALIS TANULÁSI VÁLSÁG

A Világbank beszámolt a globális tanulási válságról: egyre több diák jár iskolába, de nem sajátítják el az alapvető készségeket (Világbank 2018.) Nemcsak azokról a gyerekekről van szó, akik már nem jutnak be az iskolába, hanem azokról is, akik ugyan részt vesznek a formális oktatásban, sőt, valamilyen érettségi bizonyítványt is kapnak, de nem sajátítják el az alapvető írni, olvasni és számolni tudást, nem is beszélve a 21. században szükséges egyéb készségekről. Az iskolának kevés köze van a valós élethez, amely sokrétű jelenség. Először is, az iskolai tantervek gyakran túlsúfoltak olyan készségekkel és tudományos tartalmakkal, amelyek elavultak, és nincs egyetértés abban, hogy miért szükségesek a tanításhoz és a tanuláshoz. Az iskola emellett gyakran elzárkózik a külvilágtól, ami azt jelenti, hogy kevés támogatást és készségfejlesztést nyújt a mindennapi élethelyzetek – a jelen és a jövő – területén, különösen azok számára, akiknek szülei kevésbé képesek otthon biztosítani ezt a szükséges tudást, és maguk is küzdenek a mindennapi élet aspektusaival.

Ugyanakkor egyetértés van abban, hogy változtatásra van szükség, mivel a minőségi, inkluzív oktatás világszerte a fenntartható fejlődés egyik kulcsa. Ezt az ENSZ fenntartható fejlődési céljai (SDG) határozzák meg, és az oktatás kiemelt helyet foglal el, mivel a 4. helyen szerepel az SDG-k között. (ENSZ 2015.) Egyre nagyobb az egyetértés az iskola és az oktatás változó szerepével kapcsolatban is, amely szemléletváltást tesz szükségessé a futószalagon dolgozó, engedelmes munkások nevelésétől a kreatív, kritikus gondolkodók neveléséig a robotizált világ számára.

Európában a PISA-eredmények csökkennek, és ez figyelmeztető jel, függetlenül a PISA-val kapcsolatban felmerült kérdésektől. A Világbank jelentése szerint riasztóan magas azoknak a tanulóknak az aránya, akik még az alapvető olvasási, írási és számolási készségeket sem sajátítják el, miközben hivatalosan nem korai iskolaelhagyók, hanem befejezik a formális oktatást.

Az EU általános célokat tűzött ki az oktatás terén, amelyeket 2010-ig, majd 2020-ig kellett volna teljesíteni, de nem sikerült teljes mértékben megvalósítani;

Az iskola mint intézmény világszerte egyre nagyobb csalódást okoz, ami a 2020–22-es iskolabezárások során csak fokozódott.

A SZOCIÁLIS JOGOK EURÓPAI PILLÉRE

Az EPCR alapelvei a következőket tartalmazzák:

- *Mindenkinek joga van a minőségi és inkluzív oktatáshoz, képzéshez és az egész életen át tartó tanuláshoz annak érdekében, hogy olyan készségeket tartson fenn és szerezzen, amelyek lehetővé teszik számára, hogy teljes körűen részt vegyen a társadalomban és sikeresen helyt álljon a munkaerőpiacon.*
- *Nemre, faji vagy etnikai származásra, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosagra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélkül mindenkinek joga van az egyenlő bánásmódhoz és esélyegyenlőséghez a foglalkoztatás, a szociális védelem, az oktatás, valamint a nyilvánosság számára elérhető javakhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében. Elő kell segíteni az alul reprezentált csoportok esélyegyenlőségét.*
- *A gyermekeknek joguk van a megfizethető, jó minőségű koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz.*

INSPIRÁCIÓ A COMAP PROJEKTBEN RÉSZT VEVŐ ORSZÁGOK NEMZETI ÉS REGIONÁLIS PÉLDÁIBÓL

NÉMETORSZÁG

A szakpolitika arra törekszik, hogy az iskolavezetők lehetőséget kapjanak a tanárok támogatásával és az iskola fejlesztésével kapcsolatos vezetői feladatok ellátására. Ennek részeként egyre több tanár vesz részt az egymástól való tanulási kezdeményezésekben, például az Erasmus+ mobilitási programokban. Ezt a fejlődést azonban némileg lelassították az Európában legszigorúbb és leghosszabb ideig tartó korlátozó intézkedések 2020-tól.

GÖRÖGORSZÁG

Mind a zene, mind a művészet kötelező tantárgy az általános és a középiskolai oktatásban, és az "esztétikai nevelés" címet viseli. Az iskolai tanterv nagyrészt a régi és újabb művészetek megbecsülésére épül. Az esztétikai nevelés (képzőművészet és zene) órákon a szubjektív szemléletet összekapcsolják az érzelmi érintettség kialakításával és a kritikai gondolkodással. Ennek következtében aktívan élvezik a művészetek területén a kreatív felfedezést.

MAGYARORSZÁG

Az ország központosított iskolarendszerrel és egységes nemzeti tantervvel rendelkezik, de az iskolák és a tanárok teljes pedagógiai szabadságot élveznek anélkül, hogy más oktatási szereplőkkel konzultálniuk kellene.

Amennyiben egy iskola úgy dönt, hogy a helyi oktatási programjába beilleszti a nyitott iskolai programokat, és az iskolai hatóság ezt jóváhagyja, az iskolai hatóságnak 100%-os finanszírozást kell biztosítania. A valóságban a finanszírozás gyakran hiányzik, így a nyitott iskolai programok megvalósítása a szülőktől vagy külső finanszírozástól függ.

Nincs jogi korlátozás arra vonatkozóan, hogy ki léphet be az iskolába, és a diákok bármikor szabadon elhagyhatják az épületet, bár egyes iskolák törvénytelen házi szabályzatai ennek ellent mondanak. Ha szervezett programról van szó, a szülőket előre tájékoztatni kell. Ha egy nyitott iskolai programhoz szállításra van szükség, az szinte minden esetben anyagi terhet jelent a család számára.

HOLLANDIA

Hollandiában a nemzeti politika olyan mértékben ösztönzi a nyitott iskoláztatást, hogy az ne sértse az iskolák széles körű autonómiáját. Az iskolák vezetői önállóan és függetlenül lépnek partnerségekbe, az iskolák önállóan határozzák meg saját tanterveiket, a tanárok pedig szabadon választják meg tanítási módszereiket, amennyiben az iskolai ciklusok végén megfelelnek a kimeneti követelményeknek. Ez pozitív környezetet teremt a nyitott iskolai kezdeményezések számára.

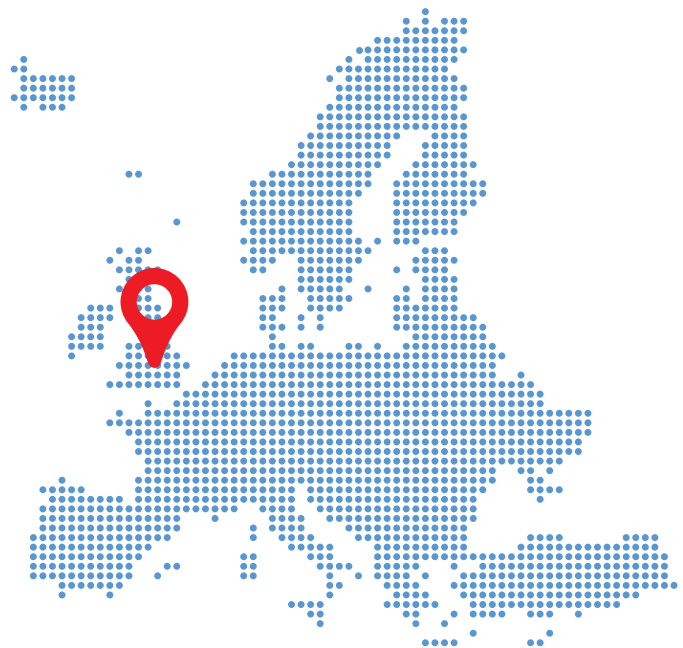
A tanulókat rendszeresen és érdeemben bevonják az iskolát és saját tanulásukat érintő döntésekbe, bár hivatalosan nem vesznek részt a szülők és tanárok arányos képviselőt biztosító iskolai tanácsokban. A tanácsok meghatározó szerepet játszanak az általános iskolai programokban, de csak konzultatív szerepet töltenek be a tantervekkel vagy olyan konkrét tevékenységekkel kapcsolatban, mint például a nyitott iskolai partnerségek, mivel ezek a tanári autonómia kategóriájába tartoznak. Ugyanakkor a szülők meghatározó szerepet játszanak azokban a kérdésekben, amelyek az iskolai pénzeszközök elosztását vagy a szülők közvetlen befizetését igénylik.

Az iskolaépületbe való belépésre vonatkozóan nincsenek korlátozások, így az iskolaépületen belüli nyitott iskolai tevékenységek számára kedvező a légkör. A szabad mozgásra vonatkozóan sincsenek korlátozások, így ezen a téren nincsenek akadályai az iskolán kívüli nyitott iskolai tevékenységeknek.

EGYESÜLT KIRÁLYSÁG – ANGLIA

A brit iskolákban nagy hagyománya van a projektmunkának, és a művészeti kifejezés régóta fontos szerepet játszik az Egyesült Királyság iskoláiban, ezért a művészeti oktatási programok népszerűek és a vizsgadrukktól függetlenül is léteznek.

Az iskolavezetők nagyfokú autonómiával rendelkeznek a nyitott iskolai partnerségekről való döntés során. Az Egyesült Királyságban az oktatás régóta a tanárok szakmai együttműködésére épül, így a tanárokat általában bevonják a döntéshozatalba. Fontos szerepet játszanak a nem tanító iskolai dolgozók is, akiket szintén rendszeresen bevonnak a munkába.

MIÉRT ÉS HOGYAN TÁMOGASSUK A NYITOTT ISKOLAI MŰVÉSZETI PROJEKTEKET?

MIÉRT JÓ ESZKÖZ EGY MŰVÉSZETI PROJEKT?

Minden gyermeknek joga van a minőségi oktatáshoz és tanuláshoz. Ez azt jelenti, hogy amikor egy művészeti projekt létrehozásán kezd el gondolkodni, mérlegelnie kell, hogyan biztosíthatja a részvétel lehetőségét iskolája minden diákja számára, függetlenül a különböző fizikai és szellemi képességeiktől.

Ugyanakkor egy művészeti projekt kiváló eszköz arra, hogy bebizonyítsa a diákoknak, a kollégáknak és a tágabb iskolai közösségnek, hogy gondos tervezéssel valóban mindenki részt vehet benne. Egy ilyen projekt lehetőséget teremt, hogy a diákok, akiknek a tehetsége nem az iskola által hagyományosan ünnepeelt területekre terjed ki, rendkívül fontos tanulási élményben részesüljenek, ami az osztálytermi teljesítményüket is fokozhatja. Mivel egy művészeti projekthez sokféle szerepkör betöltésére van szükség, szinte minden diák számára található megfelelő feladat. Lesznek olyan kreatív emberek, akik jól tudnak írni vagy kellékeket és jelmezeket készíteni, másoknak lehetőségük lesz, hogy megmutassák technikai képességeiket a zenével vagy a fényekkel kapcsolatban, megint mások élvezni fogják a színpadon való szereplést stb. Az ilyen, nem iskolai jellegű tehetségek megmutatásának lehetősége gyakran emeli a diák társadalmi státuszát, és ezt követően még a tanulási eredményei is javulhatnak.

A művészetek olyan érzések és gondolatok kifejezésére is lehetőséget nyújtanak, amelyeket a hagyományos iskolai tevékenységek során nehéz kifejezni. Ez jó terepet biztosít a traumák feltárásához és enyhítéséhez. A művészetterápia már régóta a gyógyítás sikeres eszközeként ismert – és nem igényel művészi tehetséget. Egy nemrégiben készült tanulmány⁶ szerint a művészetterápia különösen jótékonyan hatású a hosszan tartó vagy visszatérő traumát elszenvedett emberek esetében. Egy 2021-es tanulmány⁷ szintén arról számol be, hogy a művészetterápia jótékony hatással lehet a traumát átélt gyermekekre. A művészetterápiáról szóló tanulmányok áttekintése⁸ szerint a szorongás és a depresszió – amelyek a traumatikus élmények gyakori tünetei – kezelésében is hasznos lehet.

6 Schouten, K., Van Hooren, S., Knipscheer, J., Kleber, R., & Hutschemaekers, G. (2019). Trauma-fókuszú művészetterápia a poszttraumás stressz zavar kezelésében: Egy kísérleti tanulmány. *Journal of Trauma & Dissociation*, 20(1), 114-130.

7 Braitto, I., Rudd, T., Buyuktaskin, D. et al. (2022) Review: systematic review of effectiveness of art psychotherapy in children with mental health disorders. *Ir J Med Sci* 191, 1369-1383.

8 Uttley L, Scope A, Stevenson M, et al. (2015) Systematic review and economic modelling of the clinical effectiveness and cost-effectiveness of art therapy among people with non-psychotic mental health disorders. Southampton (Egyesült Királyság): NIHR Journals Library; Health Technology Assessment, No. 19.18).

INKLUZÍV KÖRNYEZET MEGTEREMTÉSE

Az inkluzív környezet a szó minden értelmében biztonságos.

A projekt helyszínének megtervezésekor (lehet az iskola épületében vagy azon kívül) tájékozódni kell a résztvevők különböző igényeiről. Az olyan nyilvánvaló kérdések mellett, mint az alapvető biztonság (pl. nincsenek laza padlódeszkák vagy szabadon futó vezetékek) vagy a kerekesszékekkel való megközelíthetőség, azt is figyelembe kell venni, hogy a helyszín mindenki számára bármikor könnyen megközelíthető-e (pl. az ingázóknak nehézséget okozhat hazajutni, ha a próbák késő délutánig tartanak, vagy hétvégén szervezik azokat). A legjobb módja, hogy a helyszín minden résztvevő számára elfogadható legyen, ha már a kezdetektől bevonja őket a tervezésbe. A biztonságos térhez szükség van bizonyos határookra. Ha elvárja a résztvevőktől, hogy művésziileg kifejezzék magukat, gondoskodnia kell róla, hogy ezt biztonságban tegyék, különösen, amikor még csak fejlesztik készségeiket és alkotásaikat.

Olyan teret kell teremteni, amely nemcsak fizikailag biztonságos, hanem ahol a résztvevők kifejezhetik véleményüket, aggodalmaikat, félelmeiket, de boldogságukat és elégedettségüket is. Ehhez rendkívül fontos, hogy a csoporton belül bizalmat építsünk ki, és közösen alkossunk szabályokat, hogy megfelelő visszajelzéseket lehessen adni, de csakis konstruktív, nem tolakodó módon.

Mindenki számára szellemileg és lelkileg biztonságos környezetet teremteni nehéz, de ezt a projekt teljes időtartama alatt fenntartani szinte lehetetlen. Ha a diákok és a többi résztvevő szenedélyesen átérzik az alkotási folyamatokat, nagyon valószínű, hogy időről időre összeütközések lesznek. Gondoskodnia kell arról, hogy megtanulják tisztelettudó módon kommunikálni frusztrációjukat. A nagyon tehetséges tanulók különösen nehezen kezelhetők ebből a szempontból, és előfordulhat, hogy gyengéd, de határozott kézre van szükségük a viselkedésük megfékezéséhez. A tanár/facilitátor feladata olyan tanulási folyamat támogatása, amelyben a tanulók fejlődése a legfontosabb cél.

RÉSZVÉTELEN ALAPULÓ TERVEZÉS ÉS MEGVALÓSÍTÁS

Ideális esetben a facilitátor szerepe a háttérben van, és a tevékenységek nagy részét a résztvevő diákokra és művészekre bízta. Ez nehéz szerep, amely a legtöbb tanár számára meglehetősen szokatlan. Jelen kell lennie, figyelemmel kell kísérnie a folyamatot, lehetővé kell tennie a haladást, de a lehető legkevésbé kell beavatkoznia.

Ne feledje, hogy a művészi alkotás létrehozásának minden pillanata tanulási lehetőség a diákok és a többi résztvevő számára, de a tanulás a cselekvés útján történik. Azt sem szabad elfelejtenie, hogy a diákok sokkal többre képesek, mint azt a legtöbb felnőtt gondolja, ha lehetőséget kapnak rá, és úgy érzik, hogy megbíznak bennük.

Egy majdnem teljesen a diákok által irányított projekt kínálja a legszélesebb körű tanulási lehetőségeket. A teljes kudarc elkerülése érdekében azonban elengedhetetlen az Ön facilitátori jelenléte. (A próbálkozás és a hibázás azonban nagyon hasznos a tanulás szempontjából.)

A téma kiválasztása után a diákokat Önnek és a művész (ek)nek kell irányítania a projekt különböző fázisaiban. A diákok szervezhetik meg az alkotások bemutatását az iskolai vagy szélesebb közönségnek.

KOLLÉGÁK BEVONÁSA – ELŐNYÖK ÉS HÁTRÁNYOK

Mivel ezeket a művészeti projekteket iskolai projekteknek szánjuk, fontos, hogy mérlegelje, melyik kollégát kell bevonni.

Mindenekelőtt szükség van az iskola vezetőségének támogatására. Ez több okból is fontos: az iskola vezetésének meg kell értenie a projekt pedagógiai értékét, szükség lehet az iskolai napirend igazítására, valószínűleg iskolai helyiségeket és felszereléseket fog használni, szükség lehet más tanárok vagy más iskolai dolgozók támogatására, de egyes esetleges panasz esetén is bevonódhatnak. Gondoskodjon arról, hogy az iskola vezetőségét folyamatosan tájékoztassa, és a diákok is részt vegyenek ebben a tájékoztatási folyamatban, hogy a projektnek ez az eleme is részvételi jellegű legyen.

Érdeemes lehet más tanárokat, például művészeti tárgyakat tanító kollégákat is bevonni a folyamatba. Ilyen esetben győződjön meg arról, hogy az Ön facilitátori és különösen a művész szerepét nem veszik át, a diákok beleegyeznek egy bizonyos tanár bevonásába, a tanár szerepe mindenki számára egyértelmű, és a tanár az elfogadott szabályok szerint közreműködik. Esetleges problémák vagy kétségek esetén megfontolhatja, hogy helyette egy külső szereplőt, például egy helyi művészt vonjon be. Ugyanez igaz a nem tanár iskolai dolgozókra is, akiket bevonhat a folyamatba, például a gondnokra, aki döntő szerepet játszhat.

Ugyanakkor a kollégáknak is tájékozottnak kell lenniük, és a lehető legnagyobb mértékben magukénak kell érezniük a projektet. Különösen akkor fontos a projekthez való pozitív hozzáállás, ha helyettesítőre van szüksége, vagy ha diákokat kér el egy óráról. Alapvető fontosságú, hogy a kollégák számára világossá tegye a projekt pedagógiai értékét.

DIGITÁLIS ÉS ONLINE ESZKÖZÖK HASZNÁLATA MŰVÉSZETI PROJEKTEKBE

A CoMap megközelítés elősegíti a digitális platform használatát a művészeti projektek másokkal való megosztására és a munkájukból való inspirálódásra. Ez hozzájárul a megközelítés nyitottságához, de néhány olyan elemet is hozzáad, amelyet figyelembe kell venni. Ez aktuális kérdés, mivel az iskolabezárások után a diákok, a szülők és a tanárok egyértelmű kívánsága, hogy a digitális eszközöket továbbra is a jelenléti tevékenységek kísérőjeként (és nem helyettesítőjeként) használják az iskolai oktatásban és az oktatás tágabb kontextusában.

DIGITÁLIS ESZKÖZÖK KIVÁLASZTÁSA ÉS HASZNÁLATA

Oktatási célokra az iskolák megkövetelhetik, hogy a gyerekek saját eszköze(ke)t hozzanak magukkal a tanórákra (ezt általában *“saját eszközrendszer”*, “BYOD” néven ismerik). Ilyen esetekben nem csak az a fontos, hogy a gyermekek számára biztosítsuk, hogy legyen olyan eszköz, amellyel dolgozhatnak, hanem az is, hogy az említett eszköz megfeleljen a célnak. Bár természetes, hogy a gyerekek saját tollat és füzetet hoznak magukkal, a BYOD-politika körül sok vita zajlik, különösen az inklúzióval kapcsolatos aggályok és a digitális eszközök személyes jellege miatt. Felnőttként nem használnánk megosztott okostelefonokat, és a legtöbb embernek hasonló érzései vannak a táblagépekkel vagy laptopokkal kapcsolatban is. **A BYOD-irányelvnek sok érdeme van**, egyértelműen pozitív hatást gyakorol a tanulásra, és ezek felülmúlják a felmerülő aggodalmakat (pl. játék vagy a közösségi médiában való tartózkodás munka helyett), különösen, ha érdekes feladatokkal párosul. Lehetővé teszi azt is, hogy a tanulók a tanórán kívül is folytassák azt, amin dolgoztak. **Az inkluzív BYOD-irányelv érdekében az iskoláknak meg kell érteniük, hogy kinek van szüksége támogatásra az eszköz biztosításával**, és ha digitális eszközöket használnak, kölcsönzői rendszert vagy hasonló megoldásokat kell biztosítani azok számára, akik nem tudnak eszközt vásárolni.

Mivel viszonylag bonyolult olyan környezetet létrehozni, amely a teljes körű beleegyezésen alapul, a tanároknak azt tanácsoljuk, hogy olyan online szolgáltatásokat használjanak, amelyek nem igényelnek regisztrációt, vagy ahol a regisztráció opcionális, de a szolgáltatások teljes körű használata anélkül is lehetséges.

Az is jó ötlet, ha a diákok szabadon választhatnak a hasonló szolgáltatások között, ha a közös használat nem feltétlenül szükséges. Ha például a tanulónak tanulási naplót kell vezetniük, ajánlja fel nekik, hogy használjanak blog- vagy mikroblogoldalt, közösségi médiát vagy offline dokumentumot.

KOCKÁZATCSÖKKENTÉS AZ ONLINE KÖRNYEZETBEN

Az online lét és tevékenység minden diák életének része. Tanárként, szülőként vagy más pedagógusként kötelessége támogatni a kiskorúakat, hogy úgy tudjanak eligazodni az interneten, hogy mind a jogukat, mind a jólétüket figyelembe vegyék. Ezért fontos, hogy felhagyjunk a kockázatmegelőzési megközelítésekkel, és ehelyett aktívan csökkentjük a kockázatokat.

A gyermekek jogainak bizonyos hierarchiája nem kérdéses: **mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy megelőzzük az életveszélyt.** Mégis történnek balesetek és incidensek, és a gyermekek sajnos, olykor meghalnak. Ugyanakkor megtanítjuk őket bizonyos készségekre, például, hogy ne üsse el őket egy autó, és minden nap megengedjük nekik, hogy elhagyják a házat. A média tele van történetekkel, amelyek arról szólnak, hogy a gyerekeknek – többnyire mentális – kárt okoznak az online tevékenységek. Sokak számára az a megoldás, hogy meg kell akadályozni, hogy (a jelenlétükben) a gyerekek használják az internetet vagy bizonyos online eszközöket, például a közösségi médiát, de ez a megközelítés csak ahhoz vezet, hogy a gyerekek titokban szembesülnek ezekkel a helyzetekkel, olyan felnőttek támogatása nélkül, akikben megbízhatnának. Az utakon való eligazodáshoz hasonlóan **meg kell tanítanunk gyermekeinket, hogyan ismerjék fel és kezeljék az online kockázatokat és ártalmakat** – és ezzel egyben biztosítunk egy másik alapvető jogot, az oktatáshoz való jogot. Olyan családi és iskolai környezetet is biztosítanunk kell, ahol a gyermekek biztonságban érzik magukat, és felnőtt (elsősorban szülői) tanácsot kérhetnek, ha kényelmetlenül érzik magukat, szomorúak vagy veszélyben vannak – így biztosítva a jogot a szeretetteljes és gondoskodó környezetben való nevelkedéshez.

A kutatások megerősítették, hogy a mai gyerekek számára az online és offline jelenlét összeolvad, nem érzékeli ezeket az élet két különálló területeként. Az online eszközök és különösen a közösségi média platformot biztosít az összejövetelekre, a közösségi élet szervezésére, a véleménynyilvánításra és vitára, a látókörük szélesítésére és az őket körülvevő világ megismerésére. Ezért a gyermekjogi szervezetek kiemelték az online hozzáférés fontosságát – így biztosítva számos alapvető gyermekjogot, mint például a szólásszabadsághoz való jogot, a békés gyülekezéshez való jogot, és az oktatáshoz való jogot. Amikor a jogszabályok, a család vagy az iskola megpróbálja megakadályozni a hozzáférést, mindezeket a jogokat megsértik, miközben cselekedeteik semmiképpen sem igazolhatóak a károkozás megelőzésével, mint arányos elemmel. Fontos megemlíteni, hogy a felnőttek hozzáférése a levélfiókokhoz, a közösségi médiafelületekhez és más személyes online terekhez, valamint a legtöbb úgynevezett szülői felügyeleti eszköz szintén sérti a magánélethez való alapvető jogot.

A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁS ÁLTALÁNOS MEGKÖZELÍTÉSEI

A közösségi médiaplatformok olyan online felületek, amelyek teret biztosítanak **a tartalmak megosztására és megtekintésére.** A megosztott tartalmak formája, módja és nyilvánossága

nagymértékben eltér a különböző platformokon. A legfőbb egységesítő jellemzőjük azonban az, hogy minden felhasználó ugyanolyan típusú tartalmakat oszthat meg egymással, amelyeket más felhasználók is láthatnak. **Gyorsan csökken az életkor, amikor a gyermekek elkezdnek foglalkozni az ilyen platformokkal.**

A CoMap platform biztonságos, korlátozottan használható közösségi médiaplatform, amely lehetőséget nyújt a kapcsolódó netikett elsajátítására és gyakorlására is.

ADATVÉDELEM ÉS SZELLEMI TULAJDONJOGOK

Az egyik legelterjedtebb, a gyermekek jogait és az adatvédelmet sértő gyakorlat hogy a szülők általános hozzájárulását kéri a fényképekhez és videókhoz, gyakran egy egész tanévre vonatkozóan. Bár a gyermekek hozzájárulási joga korlátozott, joguk van véleményt nyilvánítani, és azt meg kell hallgatni. Ez azt jelenti, hogy

- minden korú gyermeknek beleegyezését kell adnia a fényképek és videók készítéséhez és felhasználásához, a szülői beleegyezés csak a GDPR-ban meghatározott korhatár (országától függően 13 és 16 év között) alatt már megadott beleegyezést engedélyezi,
- a beleegyezési korhatár felett a szülői beleegyezés kérése jogellenes.

Az is szükséges, hogy a gyermek teljes mértékben megértse, mihez járul hozzá. Ezért az általános hozzájárulás nem megfelelő, hanem minden egyes kép minden egyes felhasználásához beleegyezést kell kérni. Az iskolák és egyes tanárok általános gyakorlata, hogy képeket osztanak meg weboldalakon és a közösségi médiában, általában nem engedélyezett és így jogellenes.

Az elfeledtetéshez való jogot a képeket vagy videókat kezelő személynek vagy intézménynek kell garantálnia, de a valóságban nagyon nehéz ezt biztosítani, mivel a képeket és videókat rendszeresen másolják más weboldalakra. Ezért általában véve tanácsos a gyermekekről készült videókat nem nyilvánosan megosztani, és a fényképeket azokra korlátozni, amelyeken nem felismerhető gyermek.

Egy másik fontos gyermekjogi aggály a **szellemi tulajdonjogokkal** kapcsolatos. Bár kiskorúak esetében a szülők járnak el, a gyermekek a jogok birtokosai. Így egy gyermek által készített rajzot, festményt, verset, szöveget stb. nem lehet szabadon felhasználni, **a gyermek (visszavonható) beleegyezését és a szülő hozzájárulását kell beszerezni**, például ahhoz, hogy az iskolai honlapon vagy a CoMap platformon egy nyilvános képgalériában meg lehessen osztani.

A tanároknak szóló részletesebb útmutatást a digitális eszközök tanításban és tanulásban való használatáról a CoMap konzorciumi partnere, az IPA és az ESHA (Európai Iskolaigazgatók Szövetsége) által a tanárok számára készített útmutatóban talál:

<https://library.parenthelp.eu/seafarers-guide/>

AZ ÖRDÖG A RÉSZLETEKBEN REJLIK – MIT TEHET ELLENE?

Amikor megpróbál meggyőzni más érdekelt feleket, például az iskola vezetőjét vagy a tanárokat, hogy fogadják el ezt a módszertant, előfordulhat, hogy néhány általános kételyt vagy vélt problémát kell orvosolnia. Az alábbiak abban segíthetnek, hogy választ találjon ezekre a kételyekre.

A MŰVÉSZNEK NINCS PEDAGÓGIAI DIPLOMÁJA

A CoMap módszertan képzési anyagokat kínál a tanulókkal dolgozó művészek számára, a tanár pedig folyamatosan jelen van a foglalkozásokon. Fontos, hogy a tanár ne szakítsa félbe a foglalkozásokat vezető művészt, hanem szükség esetén támogassa őt pedagógiai szakmai ismereteivel.

NEM MINDEN TANÁR MŰVÉSZETI SZAKÉRTŐ

A nyitott iskola egész gondolata arra a tényre épül, hogy a tanárok nem lehetnek mindenben szakértők, ezért mindenki számára előnyös, ha külső szakértőket vonnak be vagy keresnek fel. A tanár továbbra is a tanulás vezetője marad, segít az előkészítésben, a moderálásban, és vezeti a nyitott iskolai tevékenység utáni megbeszéléseket, de a foglalkozás során a művészeti oktatás szakértője valaki más.

A MŰVÉSZEK NEM MEGFELELŐ PÉLDAKÉPEK A DIÁKOK SZÁMÁRA

Gyakori tévhit, hogy a művészek szokatlan életmódot folytatnak, hogy nem megfelelő példaképek a gyerekek számára, vagy hogy az értékeik nem egyeznek az iskoláéval. Amikor egy művészt alkalmazunk, nem egy példaképet hívunk meg, hanem olyan személyt, aki sajátos képességekkel és a művészethez való különleges hozzáállással rendelkezik. A művész bevonása a (formális vagy informális) oktatásba a tanulók szociális-érzelmi tanulását támogató csoport sokszínűségét növeli. A művészek különböző kifejezőmódokat tapasztalnak meg, és különböző karrierutakkal rendelkeznek, és ez segít a gyerekeknek megérteni, hogy a világot sokféleképpen lehet szemlélni.

A TANTERV NEM MEGVÁLTOZTATHATÓ

Európában sok országban merev tanterv van érvényben, a CoMap módszertan azonban lehetővé teszi, hogy kicsiben kezdjük, és a megengedett szabadság keretein belül maradjunk, bármilyen szűkös is legyen az. A CoMapban javasolt módszertan bevezetése a központosított tanterv keretein belül is megvalósítható. Az európai országok mindegyike biztosít valamilyen szintű pedagógiai szabadságot, és a tanárok megválaszthatják a diákjaik tanulási igényeinek leginkább megfelelő tantermi módszereket.

A MŰVÉSZET NEM HASZNOS

Míg más, látszólag "hasznosabb" tantárgyakra nagy hangsúlyt fektetnek, és mind a tantestület, mind a szülők részéről lehet nyomás, hogy ezekre összpontosítsanak, a művészet olyan lehetőség, amely a diákok (és a tanárok) jólétére és általános mentális egészségére összpontosít, valamint az önkifejezés eszközt nyújtja számukra. Különösen nagyszerű eszköz azok számára, akik nem élvezik vagy nem sikeresek a szóbeli vagy írásbeli feladatokban. Ugyanakkor ebben az eszköztárban bizonyítékokat is talál a művészeteknek a hagyományosabb iskolai tanuláshoz szükséges készségek fejlesztésére gyakorolt előnyeiről.

VESZÉLYES ELHAGYNI AZ ISKOLA ÉPÜLETÉT

Sok iskola nem támogatja az iskolaépületen kívüli tevékenységeket, mivel a tanárok vagy egyes szülők aggódnak a gyermekek biztonsága miatt. Lehetetlen és nagyon káros úgy tenni, mintha a gyerekeket minden bajtól meg lehetne védeni azzal, hogy egyszerűen nem engedjük őket napközben elhagyni az épületet. Ehelyett azt javasoljuk, hogy fordítsunk időt az alapvető biztonsági intézkedésekre (pl. hogyan kell átkelni az utcán) és a logisztika megtanítására, és esetleg kérjünk egy plusz tanárt vagy egy önkéntest a szülők közül, hogy tartson velük, és segítsen a diákok biztonságának biztosításában. Ugyanakkor, függetlenül a témával kapcsolatos nemzeti jogszabályoktól, a gyermekek szabadságának korlátozása a gyermekek jogainak megsértését jelenti, ezért megalapozott a logisztikai és előkészítő megközelítés.

NEM MINDEN GYEREK TEHETSÉGES A MŰVÉSZETEKBE

Amikor a művészetet kommunikációs módszerként vagy a trauma feldolgozásának eszközeként használjuk, akkor nem a tehetségről vagy a művészet minőségéről van szó. A művészet az önkifejezés, a tanulókkal való újfajta kommunikáció eszköze, ezért a hangsúlyt az érzelmi aspektusra kell helyezni, nem pedig a művészeti eredmény adott szintjére. Lesznek azonban olyan művészeti ágak, amelyekben néhány gyermek nem érzi jól magát (pl. úgy gondolják, hogy nem tudnak rajzolni vagy festeni), ezért a legátfogóbb megközelítés a különböző művészeti ágak biztosítása, például gyurma vagy számítógépek biztosításával.

A NYITOTT ISKOLA SOK PLUSZ MUNKÁT JELENT

A nyitott iskola olyan megközelítés, amely vonzó környezetet teremt a gyermekek számára a tanuláshoz, miközben erősíti a helyi közösségekkel való kapcsolatokat. A helyi szakértelem és tapasztalat beépítése az iskolai tanulásba és a valós világgal való kapcsolatteremtés a tanulás értelmesebbé tételének lehetőségét kínálja, és a tanulók, de a tanárok jobb motivációjához is vezet.

Arra bátorítjuk, hogy kezdje kicsiben, a pozitív eredményeket használja fel a tevékenységek méretének növelésére, a kudarcokat pedig a fejlődésre.

Ugyanakkor minden iskola arra törekszik, hogy a gyermekek különböző tanulási igényeit kielégítse. A nyitott iskola elindítása beruházást igényel, különösen, mert az iskoláknak és a tanároknak meg kell teremteniük a szükséges kereteket és folyamatokat. De, mint a legtöbb új dolog esetében, ha egyszer bevezetésre kerül, a tanítási munka valóban könnyebbé válik.

EZ NINCS BENNE A FIZETÉSEMRENDBEN

Ezért van szükség az iskola vezetésére és a többi tanárra. Előfordulhat, hogy a művészeti projektet be akarja építeni a rendszeres osztályfőnöki vagy koordinátori munkájába, mivel az ilyen szerepkörben a felelősség mindig túlmutat a tantárgyakon, és a diákok szociális-érzelmi fejlődésére összpontosít. Ha be akarja illeszteni a tantárgyi tantervi tevékenységébe, éljen pedagógiai szabadságával. Emellett egyes iskolákban a tanórán kívüli tevékenységekért fizetést kapnak a tanárok.

A MŰVÉSZEK NEM FOGNAK ÉS NEM IS SZABAD INGYEN DOLGOZNIUK

A CoMap módszertan több okból is nyitott iskolai tevékenység. Az egyik ilyen ok, hogy az iskolára összpontosít. A nem formális vagy informális oktatásban a pedagógusok gyakran vagy többnyire fizetetlen önkéntesként dolgoznak. A nyitott iskolai oktatásban azonban a tevékenységek a formális kötelező oktatás keretein belül zajlanak. Mivel a kormány felelőssége a kötelező oktatás pénzügyi eszközeinek biztosítása, ha a művészeti projektet nyitott iskolai tevékenységként fogadják el, a művészek fizetéséről is gondoskodnak a szokásos körülmények között. Hasonlóképpen, a szükséges anyagokat és kellékeket az iskolai költségvetésből vagy más, a nyitott iskolai oktatásra felhasználható keretből kell finanszírozni.

A COMAP PROJEKT PARTNEREI

Birmingham City University [Egyesült Királyság]

CTI [Görögország]

EA [Görögország]

IPA [Hollandia]

Liget Műhely Alapítvány [Magyarország]

TU Dresden CODIP [Németország]

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

This project has received funding from the European Commission under grant agreement 2020-1-UK01-KA227-SCH-094553.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.